

Fógel Sándor a szavak és kifejezések helyes használata cím alatt a magyarság ismét új és helyes irányzatára hívja fel a figyelmet. Örömmel látjuk, hogy a magyar nyelv tisztulási folyamat előtt áll. Igazán ideje volna, hogy a fölösleges tudálékos nyelvhasználatot a mi édes nyelvünk kiszorítsa.

Pongrácz Alajos a középiskola VIII. osztályának német dolgozatairól ír.

Gárdonyi Albert Budapest nevének eredetét adja történelmi adatok alapján térkép-melléklettel.

Mintatanítások: 1. A magyar állampolgárság; 2. Nyelvhelyességi óra (gimn. IV. oszt.), 3. Budapest fejlődésének gazdaság-földrajzi alapja (keresk. isk. III. oszt.)

A folyóirat 4. száma a Felvidéké. *Székely Károly* ismerteti „*Felvidéki iskoláinkat*“. A polgári iskolák száma az elszakításkor 114 volt, 1936–37-ben 239. De ebből az utóbbiból csak 18-ban folyt magyar nyelvű tanítás! Legnagyobb részük leányiskola volt, s csak három évfolyamos. *Gerevich Tibor* a *kassai dóm* történetét és szépművészeti értékét ismerteti. *Gárdonyi Albert* „*Kassa, Budapest leányvárosa*“ c. cikkéből bizonyára sokan újságként halljuk, hogy a törökuralom alatt Pestről igen sok család költözött Kassára, amely eredetileg német bevándorlók alapítása volt. Ennek természetes folyománya, hogy a mai pesti és kassai családok igen nagy része között szoros vérrokonság áll fenn.

A mintatanítások is a Felvidékről veszik anyagukat. Ezek: Magyar karcsony, A megnagyobbodott Magyarországról, Az Északkeleti-Felvidék, A nemzet vígasza, Mikszáth Kálmán regénye: A fekete város.

Az **Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közlöny** múlt évi novemberi számában az Egyesület közgyűlésén elhangzott elnöki megnyitót és főttkári jelentést olvashatjuk, amely utóbbi igen szép munkásságról számol be. Ugyanebben a számban *Kardeván Károly* az *iskola kötelességeiről ír a felvidéki nemzetiségi kérdésben*. A Felvidék visszakerülésével időszerűvé vált megfelelő felfogás kialakítása a nemzetiségi kérdésben. Az egységes közvélemény kialakításában az iskolákra jelentős feladat vár. Tisztaban kell lennünk a magyarságnak nemcsak beolvasztó erejével, hanem a nemzetiségek beolvadó készségével is. Ez teszi érthetővé, hogy a nemzet küzdelmeiben a nemzetiségek egy vérként küzdöttek a magyarral. Az egészséges keveredést mutatja a magyar vidéken magát teljesen magyarnak valló idegen nevű családok, és fordítva, a német és szláv vidékeken élő magyar származást jelző nevű elnémetesedett vagy elszlávosodott családok példája. A magyarság az állások betöltésénél soha nem volt tekintettel a származásra, amint azt ma élő kiválóságaink példája is mutatja. A nemzetiségek számbeli erejét és kultúráját meg kell becsülni, mert a Kárpátokon belül ezek a külön kultúrák egymással szoros érintkezésben, közös jegyekkel fejlődtek ki. A nemzetiségi vidéken lakók egyik, vagy másik nyelvet gyengébben beszélik, amin megütközni nem szabad. A nemzetiségek irodalmát, művészetét, tudományát meg kell becsülni és szóhoz engedni. Az iskola feladata, hogy a különböző nyelvű honfitársaink megbecsülésének és megbékélésének harcosa legyen, fel nem adva a magyarságunkhoz való ragaszkodást.

A december–januári szám első cikke *Alszegehy Zsolt*tól. „*Mit tanítsunk a gimnázium V. és VI. osztályának magyar nyelvi anyagában*“ A tantervi

változás ki akarta zárni, hogy a statisztika, retorika és poétika elméleti tudnivalói uralkodjanak a magyar nyelvi anyagban az olvasmányok zsarnok elnyomása mellett. Holott az olvasmány a fontosabb, a többi csak alkalmi tanulság. Ebben a gondolatban sorakoztatja fel a cikk írója a két osztályban véleménye szerint tárgyalandó olvasmányokat és az egyes olvasmányokhoz fűződő szellem-fejlődési momentumokat. *Petrich Béla* munkája: „*Az olvasmány feldolgozásának problémái az idegen nyelvek tanításában.*” Nem preparáltatunk otthon, főként alsó fokon. Az olvasmányt bevezetjük, ráhangolunk. Először a tanár olvassa fel mintaszerűen. Bár többen ajánlják, hogy a tanár felolvasása alatt a tanulók könyve csukva legyen, az a meggyőződése a gyakorlat alapján, hogy hasznosabb, ha ugyanakkor a tanulók figyelemmel kísérhetik a nyomtatott szöveget, mert a tanulók nagyobb része vizuális típusú, míg hallásuk gyakran rossz, helytelenül percipálják a hallott kiejtést. Másik probléma, vajjon van-e még szükség az összefüggő fordításra? Tapasztalata szerint igen. Ezt egy francia nyelvi példán igazolja. A fordítás magasabb elmemunka, gazdagítja a tanuló anyanyelv-használatát is. Az új és nehéz szavak, kifejezések felírása az olvasmány-rész tárgyalása előtt nem helyes. Ezeket az olvasás közben a tanár kiemelheti és így nem elszigetelten, hanem környezetében kerül a tanuló elé. Nagyon helyteleníti azt az eljárást, amikor a tanár minden alkalom nélkül óráról-órára 8–10 új szót tanultat be gépies egymásutánban. Szavak tanulása csak szövegbeli előfordulás után helyes. A megértett olvasmánnyal kapcsolatban egyszerű kérdésfelelet a feldolgozás további módja. Véleménye szerint erre még lírai költemények után is szükség van. Ennek lehetőségét és módját a „*Wanderers Nachtlied*”-del kapcsolatban be is mutatja. A tanulók olvasási gyakorlata nem követheti azonnal a tanári mintaolvasást. Mert értelmes olvasás csak teljes szövegmegértés után képzelhető el. A megrögzítés helyes módja, hogy az új szavak és kifejezésekkel kérdéseket és feleleteket szerkesztve, ezeket a táblára írjuk, ill. a füzetbe íratjuk. Így megvan a tartalom, ennek alapján könnyebben felelnek a következő órán, s még az írásban is gyakorolták magukat. Szószzerinti megtanulásra szövegrészt azonnal feladni nem szabad, csak a következő órán, a teljes megértés után. (Nagyon érdekes és mulatságos, hogyan képzei a munkáltató-tanítás elvét. „*A tanár ezalatt a háttérben húzza meg magát, a legyezőformában elhelyezett padok mögött*” Alig hisszük, hogy ezt a képletes „háttérben” kifejezést ne értené a szerző, inkább gúnynak minősítjük. Sokszor van az a dolog „háttérben”, aki épen elől ül!) A tanulók cselekvő vágyának kielégítésére elegendő, ha az olvasmánnyal kapcsolatban önként vállalkozó tanuló kérdéseket tesz fel; társai javítják és felelnek, de a tanár szükség esetén beavatkozik. Felsőbb fokon ismertetni kell az irodalmi irányok alakulását is, bár mértékkel. Ezekkel kapcsolatban állandóan fejleszteni kell a beszédképességet a témáról való beszélgetéssel.

Jámbor György „*Egy iskolalátogató tapasztalatai*” címen három gondolatkört ismertet az iskola mindennapi életéből. Az első a „pontdolgozatok” (teszt-szerű feleltetések). A tanítás módja változott. Nem lehet egyszerű előadás (praelegálás), ezért több időt kíván, s így a feleltetésekre kevesebb idő jut. Egy-egy nagyobb részlet után a tanár feltett egyes kérdéseire rövid vá-

laszokat írat. (Saját iskolánkban néhány tantárgy keretében magunk is használjuk pár éve. A pontszámítás módja: összes ismerettények száma osztva a helyes feleletek számával, hozzáadva a rossz feleletek száma törve az összes feleletek számával.) Előnyei: mindenki felel egy-egy nagyobb egysegből: tárgyilagosa alapot ad az osztályozáshoz; ránevel a szabatos kifejezésre és a rendszeres készülésre szorítja a tanulót; nem tárgyalt kérdések felvetésével az intelligencia-vizsgálatra is módot ad; megmutatja a félreértések alapokait, ezzel tanulságot nyújt a tanárnak a következő évek tanítási módjára és a hibaforrásokra; igazságosabb osztályozás (ehhez még a magunk részéről a következőket tesszük hozzá: minden tanuló ugyanazon kérdésre felel, nem mondhatja egyik sem, hogy ő nehezebb kérdést kapott, mint társa; a pont-kiszámítást néhány példán bemutatva a tanulók belátják, hogy itt a tanár egyéni, vagy alkalmi diszpozíciója nem játszik szerepet; kisebb a feleléstől való „drukk”, mint felelésre kiállításakor; vagyis egyenlő fegyverekkel indul mindenki a „hareba”). A kérdéseket vagy írásban kapják meg a tanulók, vagy a tanár az egyes kérdések között kellő időt adva, szóban adja fel. A tanulók erre a legrövidebben felelnek a kérdés akár kérdő, akár állító formájában való ismótlése nélkül (a tanár a kérdéseket ugyanakkor feljegyzí magának.) A kérdések rövid (néha egy-két szó) feleletet involálnak. Mélyebb ismeret kutatásakor és felsőbb osztályokban adunk olyan kérdést, amely hosszabb felelet-formát követel. A pontozás kétféleképen történhetik szerzőnk szerint. Az egyik mód, hogy minden kérdés pontegysége 1. Ilyenkor ajánlatos, hogy minden kérdésben csak egy tény szerepeljen. A másik mód szerint egy kérdés több tudásegységet is tartalmazhat. Az így kijadódó pontokat összegezzük. Ekkor azonban átszámítási kulcs is kell a négy merev osztályozási jegy számára (jeles, jó, elégséges, elégtelen). A pontok számának fele az elfogadhatóság határa. Az átértékelt írásokat a tanulóknak kiosztjuk és megbeszéljük. A ténypontok száma lehetőleg azonos legyen az egyes írásbeli feleleteknél, hogy a számítás könnyebb legyen (meg kell jegyeznünk, hogy ennek matematikai alapja is van, mert két kérdés közül egy rossz, már 50%-ot jelent!). A pontszámok beszámítása összhangban legyen a tanulók általános képével. A tanulók ezt az eljárást könnyen megszokják és néhány bevezető kísérlet után nem okoz különösebb nehézséget a tárgyilagosa elbírálás. A második kérdés a párhuzamosítási osztályok egyesítése. Így mammut osztályok keletkeznek 60—65-ös létszámmal. Természetes, hogy ilyen osztályban nemcsak egyéni oktatás-nevelésről, de még tanítási módszerről sem lehet beszélni. (Az ilyen osztálylétszám pedagógia-és didaktika-ellenes állapot). Az egyesítés egyéb nehézségei, hogy az elvőg-zett anyag (pl. a nyelvi tárgyakban) nem azonos; új környezetbe kerül mindegyik tanuló, az eddig kialakult közösség felbomlik és a hangadó felületesebb tanulók jutnak nagyobb szóhoz éppen a pubertás veszedelmes korában. A veszélyt megelőzheti, ha inkább nagyobb létszámú, de majd csökkenő osztállyal kezdjük a tanítást; ha a párhuzamosítást végig megtartjuk a maximális létszámon alul is; ha az egységesítés minél előbb történik meg. A harmadik gondolatkör az új diák felavatása, a sapkaföltétel ünnepélyes formák között. Ennek igen nagy nevelő hatása van és maradandó. Nagyon jó gondolat!

... Semetkayné Schwanda Magda a koedukációs kérdésekről ír. Az egykorú fiúk és leányok között a leányok javára olyan nagy fejlődésbeli különbség mutatkozik, hogy ez lecsökkenti a leányoknak a fiúk iránti érdeklődését, viszont a fiúk megvetik a leányokat. Erkölcsei aggodalomra tehát nincsen ok. Természetesen ügyelni kell mindemellett is arra, hogy a két nembeli ifjúság tanári felügyelet nélkül ne érintkezhessék egymással. Ki nem zárhatjuk, hogy fiú és leány egymással meg ne ismerkedjék, hiszen nem töltik minden idejüket az iskolában. Túlzásba vitt elválasztás és aggodalmaskodás tehát nem segít. Állandó felügyelet, a lányok iskolai ruházatának egyszerűsége, a vasárnapi gyülekezés szigorú elkülönítése épen a leányok cifrázkodóbb és kiemelőbb ünnepi ruházata miatt csökkenti a veszélyt. A megfelelő érettségi kor miatt az alsó osztályos leányok leginkább a felső osztályos fiuktól különítendőek el.

Polgár István „A gyermek és a tandíj” összefüggéséről ír, amiről a tanárok gyakran megfélekednek, de nem a szülő! A mai tandíjszabályzat nem felel meg a családvédelmi jelszavaknak. A cikkíró szerint könnyebb a papának-mamának egy gyermek instruktorává lenni, mint 10-nek. Tehát egyikék előnyben! Jövedelmi felső határ megállapítva nincs, a tandíjkedvezmény úgyszólván semmi összefüggésben nincs a jövedelemmel, amit a szülők ellenőrzés hiányában tetszőlegesen hamisan mondhatnak be. A serdülés korában van épen megszigorítva a tandíjkedvezmény odaítélése, amikor legtöbb elnézésre és segítésre volna a gyermek rászorulva. Az igaztalan szülői elkeseredésnek épen ebben a korban dobja oda az iskola a védméretre bízott gyermeket. Mindezek javítására terjeszt elő javaslatokat.

A „Forgácsok” között egy kis cikkcske „Több megbecsülést” kíván az elődök munkájának. (Senki, soha nem állította, hogy a régi nevelők-tanárok között nem voltak kiváló jók és, hogy a maiak kivétel nélkül mind jók. De ez nem jelenti azt, hogy aki „rég”, az mind kivétel nélkül jó!)

Saját folyóiratunk szelleme megkívánja, hogy a Tanáregyesület debreceni Körének gyűlésén elhangzott felszólalás ismertetését közöljük megmondolás céljából: „A gyak. gimn. igazgatója a munkáltatói oktatással kapcsolatban a túlterhelést teszi szóvá. E módszer mellett a növendékek szellemi erejét annyira igénybe veszi az iskolai munka, hogy félős, vajjon nem fog-e a mai követelmények fenntartása az ifjúság szellemi összeroppanására vezetni“.

Lapunk jelen száma 108 oldal. A Cselekvés Iskolájára a f. évi előfizetési díj az Angol-Magyar Bank R. T. szegedi fiók Szeged 26.228. számú csekkszámlájára küldendő be.

Ablaka György könyvnyomdája Szeged, Kálvária-utca 14. — Telefon: 10—84.